

Prof. Dr. Haydar Karabey:

ÇAĞDAŞ BİR EĞİTİM YAPISI kent gibi olmalı

Prof. Dr. Haydar Karabey'e göre, okullar dört duvardan ibaret olmamalı, aksine öğrencileri katılımcı olmaya, sosyalleşmeye, araştırmaya iten yapılar inşa etmek mümkün. Prof. Dr. Karabey geleceğin okullarını Hürriyet'e anlattı.

Zaman ve mekân, insanın hayatı algılamakta kullandığı iki kilit anahtar. Mekânın aynı zamanda insan algısına, psikolojisine etkileri olduğu da biliniyor. Söz konusu, eğitim kurumları olduğunda bunun önemi daha da artıyor. Çünkü betonarme, dört duvardan ibaret okullar yerine, öğrencileri katılımcı olmaya, sosyalleşmeye, araştırmaya iten yapılar inşa etmek mümkün. 'Eğitim Yapıları Geleceğin Okullarını Planlamak ve Tasarlamak Çağdaş Yaklaşımlar, İlkeler' kitabının yazarı Prof. Dr. Yüksek Mimar Haydar Karabey'e göre, çağdaş bir eğitim yapısının kurgusu, toplum olarak deneyimlediğimiz kent gibi olmalı; sınırlanacak bir ev, işe gidilebilecek ofis bölgeleri, sosyalleşebileceğimiz sokaklar, meydanlar... Prof. Dr. Karabey ve bu konu üzerine birlikte çalıştığı Yüksek Mimar Pınar Gökbayrak ve Yüksek Mimar Ali Eray, eğitim kurumlarının nasıl olması gerektiğini, mekânın öğrenme üzerindeki etkisini şöyle anlatıyor:

ÖĞRENCİLER, OKUL YAPILARINI YENİDEN ÜRETEBİLMELİ

"Psikolojik, sosyal algı ve çevre ile kurulan ilişki, iletişim, en küçük yaştan itibaren bireyi ve davranışlarını etkiler. Mekân ise çok boyutludur. Yalnızca fiziksel boyutu ile değil, boşlukların kurgusu, kullanılan malzeme ve renk, ışık, ses gibi nitel özellikleri ve konforu ile çok güçlü bir belirleyicidir. Bir koridor üzerine sıralanmış sınıflar dizisi yerine iletişim ve sinerjinin yoğun deneyimlenebileceği boşlukları olan bir yapı düşünün. Öğrenciler birer aktif katılımcı gibi bu mekânı kullanabiliyor, felsefi bir deyim ile tüketiyor ve yeniden üretebiliyor.

Çağdaş bir eğitim yapısının kurgusu, toplum olarak deneyimlediğimiz kent gibi olmalı; sınırlanacak bir ev, işe gidilebilecek ofis bölgeleri, sosyalleşebileceğimiz sokaklar, meydanlar... Ne yazık ki günümüzde dayatılan kimi çağdışı standartlar, okulları hem çevrelerinden yalıttırıyor hem de kendi içinde izole işlev ve yaş grupları tanımlıyor.

Dolayısıyla mekân kurgusu başlı başına bir eğitim aracı ve bu nedenle de eğitimde ciddi bir potansiyel. Doğru bir mekân kurgusu, öğrenciyi daha katılımcı olmaya, görerek/deneyerek öğrenmeye, sosyalleşmeye, merak duymaya, ilgi alanlarını çeşitlen-

dirmeye teşvik eder. Artık eğitim modelleri dönüşüyor, sınıf deyince akla ilk gelen tahtaya doğru birbirinin sırtına bakarak sıralanmış öğrenci düzeni geçerliliğini yitiriyor. Sınıf, daha esnek ve çeşitlenebilir düzenlerde kullanılan, öğrenciyi aktif olarak üreterek öğrenmeye teşvik eden bir düzene ve buna uygun altyapıyı sağlayacak bir fiziksel mekâna dönüşüyor. Eğitim yapılarının en temel mekânı olan sınıftaki bu düzenleme dahi öğrencilerin daha aktif olabilmesini, öğretmenlerin de didaktik bir eğitimden koparak yol gösterici, soru sordurtan bir rehber dönüşmelerini kolaylaştırıyor. Güncel

eğitim anlayışı merkeze öğrenciyi koyan bir sistemi getiriyor. Dolayısıyla eğitim sadece sınıfta kalmayıp, öğrenciyle beraber okul yolunda ve okulda sınıf dışı tüm sosyal yaşantısında devam ediyor.

Açık ve kapalı ortak alanlar birbirinden görerek öğrenme, merak duyma, sosyalleşme, karşılaşma ve çeşitli etkinliklerle üretme anlamında daha çok üzerinde düşünülmesi gereken mekânlara dönüşüyor. Eğitimcilerimiz, ders dışı faaliyetlerin öneminin

zaten farkında. Burada mimarlar olarak ekleyebileceğimiz nokta, ders saati dışına çıkıldığında içinde bulunulan fiziksel çevrenin de yeni ihtiyaçlara göre dönüşmesi gerektiği. Artık okul bir koridora takılmış sınıflardan ibaret bir yapı olamaz. Ya da başka bir deyişle, bir koridor bile içinden geçip gidilen bir ara mekân değil; başlı başına bir sosyal mekâna dönüşebilir.

Eğitim yapıları duvarlarını sadece değişen eğitime göre de esnetmiyor. İyi bir eğitim kurumunun yalnızca yapısal olarak değil, işletme anlamında da ufkunun açık olması gerekir.

Kurum bulunduğu bölgenin toplumu ile basit bir veli-öğretmen ilişkisinin ötesinde çok katmanlı ilişkiler kurabilir. Kaldı ki ister resmi, ister özel, böyle büyük bir yatırımın, büyük bir yapının, geniş bir bahçenin yalnızca sekiz ay, günde sekiz saat işlenmesi hiç de "rantabl" değil. Mekânlar esnek kullanımlara izin verecek biçimde tasarlanırsa çok farklı biçimlerde kullanılabilir, hatta bazen de öğrencilerin özgün talepleri doğrultusunda. Neden olmasın?

TEKNOLOJİYE AYAK UYDURAN ALTYAPILAR ZORUNLU

İnternetin günlük hayatın ve eğitimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmesiyle her gün gelişen teknolojiye ayak uydurabilecek bir altyapı planlaması günümüz eğitim yapıları için zorunlu. Dolayısıyla esnek ve değişen ihtiyaçlara olanak tanıyan bir altyapı ve mekân kurgusu önemli hale geliyor. Amerika'da uygulanmaya ve tartışılmaya başlanan "Flipped classroom" örneğinde, öğrencinin evden dersi takip edip, okula sadece rehberlik için geldiği bir eğitim modeli söz konusu. Bu da ilgiyle takip ettiğimiz tartışmalardan; yakın gelecekte okul mekânlarının sosyal ve pedagojik ihtiyaçları dahi gelişen teknoloji ile bambaşka bir çehre alabilir. Öte yandan mektupla yükseköğrenim de yapılıyor, ne var ki bu denmeye çok ciddi eleştiriler var biliyorsunuz. Yalnızlaşan bireyi yeniden sosyalleştirmek, iletişim ve algıyı uyarmak önem kazanacak. Belki okul yapısı içinde kapanıp geçirilen zaman azaltılabilir, bu olarak doğru kullanılırsa daha çok yaratıcı etkinliklere yer verilir.

Prof. Dr. Haydar Karabey

GELECEĞİN OKULLARI

Günümüz tartışmalarını ve yenilikçi okulları takip ettiğimizde, yakın gelecekte teknolojinin pek çok açıdan mekânı dönüştürdüğü, ama bununla beraber öğrencinin daha hareketli, daha aktif olduğu, doğada daha çok zaman geçirdiği, ders konularının birbiri içinde eridiği, belki yaşlara göre değil ilgi ve becerilere göre gruplandırılarak eğitim aldığı bir eğitim modeli ve bu modele cevap verecek mekânlar söz konusu olacak gibi duruyor.

'İYİ OKUL MEKÂNİ' YARATMANIN SIRRI

Yeterli doğal ışık ve doğal havalandırma, akustik, ergonomi, güvenlik, yeterli açık yeşil alan ihtiyacı gibi fiziksel konfor koşulları elbette ki 'iyi okul mekânı' için olmazsa olmazlar. Ancak hep üzerinde durduğumuz gibi, artık bu temel gereksinimlerin ötesine geçilebilmesi gerekir. İyi bir okul mekânı, öğrencide her şeyden önce aidiyet hissi uyandırıp, ilgiyle ve merakla her gün okula gelmesini teşvik edecek nitelikte olmalı. Öğrenciyi, dünyaya ilişkin ilk bilgileri vermeli. Bir dünya

vatandaşı olmak üzere, paylaşmayı, birlikte üretmeyi, daima merak duymayı, sorgulamayı, demokratik bir ortamda kendini ifade etmeyi, çevre bilinci yüksek bir birey olmayı iyi bir okul mekânında farkında olmadan öğrenecektir. Atölye mekânlarında birlikte üretmek öğrenecek, okulun amfisinde tartışacak, kapalı kapılar yerine şeffaf bir cam duvarın ardındaki kütüphane ya da laboratuvar onu merak duymaya yönlendirecek, yeşile ve geri dönüşüme duyarlı bir mimari tasarım çevre

bilinci aşılacak; bunların her biri günlük hayatının doğal bir parçası olarak zihnine ve alışkanlıklarına katılacaktır. Öte yandan çocuklar ve gençler nerelerde "takılmaktan" hoşlanıyor bugün, bunu araştırıp okulları da en azından biraz oralara benzetebilir; okulun uyandırdığı o soğuk iklimi kırabiliriz. Biraz zorlayarak şöyle bir örnek verelim: Yemek yenen yerleri biraz daha "food-court" gibi, spor yapılan yerleri biraz daha "fitness-center" gibi yapamaz mıyız?